

УДК 343.24:343278

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473-2019-4-158-165>

Ш. Б. Давлатов, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правоохоронної діяльності
та кримінально-правових дисциплін
Університету митної справи та фінансів

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ДОДАТКОВОГО ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У статті розглядаються проблемні питання призначення додаткового покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Зокрема, застосування цього виду додаткового покарання за правилами, що існують, та їх відповідність вимогам ст. 61 Конституції України.

Доведено, що застосування покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю як основного і як додаткового покарання може бути правильним тільки щодо характеру покарань і не відповідає їхній змістовній сутності.

Досліджується відповідність положень цього виду додаткового покарання з точки зору принципу верховенства права. Запропоновано ввести обмеження даного виду додаткового покарання в зазначених строках. Визначено основні принципи призначення покарань через комплексне поєднання загальноправових і галузевих принципів. Зазначена необхідність приведення правила призначення додаткових покарань у відповідність до вимог принципу верховенства права.

У статті висвітлюються і аналізуються передумови застосування додаткового покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Констатується, що за досліджуваною нормою суду надається право застосувати покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю і в тих випадках, коли воно не передбачене у санкції статті Особливої частини КК, за якою особа притягується до кримінальної відповідальності. Така вказівка суперечить вимогам принципу визначеності покарання. Доведено непослідовність каральної політики держави, що знаходить своє відображення в їх суперечності вимогам Конституції України. Зрештою це значно зменшує правові гарантії захисту прав людини, оскільки суду надається право на застосування додаткових покарань у випадках, коли вони не передбачені статтею КК, за якою винна особа притягується до кримінальної відповідальності. Розкривається широкий простір для судового свавілля.

Ключові слова: правила призначення покарання, загальні засади призначення покарання, спеціальні правила призначення покарання, принципи призначення покарання.

Sh. B. Davlatov. Peculiarities of the purpose of the additional punishment as a loss of the right to certain employment or to act in certain activities

The article deals with the problematic issues of imposing additional punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities. In particular, the application of this type of additional punishment under the existing rules and their compliance with the requirements of Art. 61 of the Constitution of Ukraine.

It is proved that the imposition of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities as primary and as additional punishment may be correct only on the character of the punishments and does not correspond to their nature.

Compliance with the provisions of the imposition of this type of additional punishment in terms of the rule of law is examined.

It is suggested to introduce restrictions on this type of additional punishment within the specified time limits. The basic principles of sentencing are determined through a complex combination of general and special

© Ш. Б. Давлатов, 2019

principles. The necessity of harmonizing the rules of imposing additional punishments with the requirements of the rule of law was mentioned.

The article covers and analyzes the preconditions for applying additional punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities.

It is stated that the court has the right to impose punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities even without reference to a sanction of an article in the Special Part of Criminal Code of Ukraine.

These provisions reflect the inconsistency of the punitive policy of the state, which is reflected in their contradiction with the requirements of the Constitution of Ukraine. In the end, this significantly reduces the legal guarantees for the protection of human rights, since granting the court the right to apply additional penalties in cases where they are not provided for by the Criminal Code, by which the guilty person is held criminally liable. It opens up a wide area for judicial arbitrariness. On the other hand, the absence of a clear legislative definition of the limits of criminal law repression for specific offenses makes it impossible to properly exercise the right of citizens to demand the imposition of adequate punishment.

Key words: rules of sentencing, general principles of sentencing, special rules of sentencing.

Постановка проблеми. Одними з найважливіших та найскладніших у кримінально-правовій доктрині були і залишаються проблеми призначення покарання. Неправильне призначення покарання може звести нанівець усі зусилля органів досудового розслідування і суду із кваліфікації скоєного кримінального правопорушення, дискредитувати систему правосуддя у цілому. Повною мірою це стосується і питань призначення додаткових покарань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблематики призначення покарання у кримінальному праві розглядали такі українські та зарубіжні вчені, як: А.А. Ашин, Л.В. Багрий-Шахматов, М.І. Бажанов, В.М. Бурдін, І.М. Гальперін, В.К. Грищук, Т.А. Денисова, О.О. Дудоров, І.І. Карпець, Л.Л. Кругліков, П.С. Матишевський, В.О. Навроцький, Г.П. Новосьолов, Б.С. Никифоров, О.М. Полтавець, В.Д. Соловійов, С.А. Тарарухін, А.П. Тузов, В.І. Тютюгін, С.Д. Шапченко, О.М. Фролова, М.Д. Шаргородський, М.І. Хавронюк, С.С. Яценко та інші.

Мета статті – дослідження юридичної природи, загального механізму та особливостей призначення додаткового покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як специфічного етапу застосування кримінально-правових норм.

Виклад основного матеріалу. Особливу увагу під час призначення додаткових покарань необхідно приділяти загальним та спеціальним правилам їх призначення, оскільки сама їх сутність проявляється в тому, що вони посилюють карально-виправний вплив на особу, до якої вони застосовуються. І якщо при цьому допускається безпідставне посилення кримінально-правової репресії, це завжди супроводжується порушенням прав і законних інтересів людини. Тому самі правила призначення додаткових покарань мають виключати можливість такого їх застосування і забезпечувати поглиблення гуманізації кримінально-правового регулювання суспільних відносин.

Значимість цієї проблеми суттєво підвищується ще й тим, що застосування додаткових покарань за своїм змістом проявляється у призначенні двох покарань за один і той самий злочин. Таке їх поєднання в окремих випадках викликає занепокоєння тим, що це може призвести до порушення важливого конституційного положення, відповідно до якого людина не може двічі притягуватися до юридичної відповідальності одного виду за один і той самий злочин.

Концептуальний аналіз додаткового покарання показав, що за формальними ознаками застосування додаткових покарань відповідно до чинних правил їх призначення в окремих випадках дійсно являє собою друге покарання за один і той самий злочин. Але з іншого боку, в наведеній аргументації відображена законодавча непослідовність у цих правилах, а також

негативний вплив на їх формування відсутності законодавчого визначення поняття додаткового покарання. Виходячи із цього, основним напрямком удосконалення правил призначення додаткових покарань має бути законодавче визначення науково-обґрунтованого поняття додаткового покарання і внесення на його основі відповідних змін і уточнень до правил їх призначення.

У цьому аспекті на особливу увагу, на наш погляд, заслуговують такі положення.

По-перше, додаткове покарання призначається як додаток до основного і не може застосовуватися як самостійне покарання. Це випливає із самої назви покарання, яка значною мірою відображає його соціальне призначення. З одного боку, максимальні межі основних покарань законодавець визначив такими, які забезпечують співрозмірність покарань і тяжкості злочинів, передбачених Особливою частиною КК. Отже, потреби в посиленні кримінально-правової репресії за рахунок якихось додаткових кар немає. Ця задача вирішується в межах основних покарань, тим більше, що діапазон такого посилення значно розширюється наявністю можливості застосування альтернативних покарань.

З іншого боку, конституційний аналіз додаткових покарань дозволяє дійти висновку, що основною метою покарання є виправлення засудженого. Відомо, що застосування каральних правообмежень може бути ефективним тільки тоді, коли перед покаранням поставлені реальні цілі. Виправлення засудженого може забезпечити тільки основне покарання, яке призначається з урахуванням тяжкості вчиненого злочину, особи, яка його вчинила, та обставин вчинення злочину. Додаткові покарання з їхнім карально-виправним потенціалом не розраховані на самостійне забезпечення реалізації цілей покарання, вони тільки сприяють їх досягненню шляхом корегування, додавання іншого змісту кари. Саме тому додаткові покарання за своїм соціальним призначенням не мають самостійного значення і не застосовуються як самостійні покарання. Їх значення як додатку до основного покарання полягає в тому, що каральний зміст правообмежень додаткових покарань специфічний, відображає характер злочинів, за які винна особа притягується до кримінальної відповідальності, і з урахуванням характеру вчиненого злочину їй призначається відповідне додаткове покарання. Тому, незважаючи на те, що додаткове покарання за своїми властивостями здійснює певний каральний вплив і застосовується судом як державний примус, його застосування здійснюється не для посилення кари, а для корегування змістовної спрямованості впливу на засудженого карально-виправного потенціалу об'єднаного покарання в цілому.

На нашу думку, специфічні властивості додаткового покарання і особливості його соціального призначення мають бути відображеними на законодавчому рівні, що забезпечить єдність у його застосуванні і концептуальну єдність правозастосовної практики в цілому.

По-друге, виходячи зі змісту наведеного поняття додаткового покарання, слід дійти висновку про недоцільність класифікації додаткових покарань на дві підгрупи.

Відомо, що відповідно до ст. 52 КК покарання поділяються на основні і додаткові. При цьому названа норма КК чітко визначила, які покарання можуть застосовуватись тільки як основні, а які застосовуються тільки як додаткові. У той самий час ч. 3 ст. 52 КК визначає, що «штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю можуть застосовуватися як основні і як додаткові покарання» [2].

За своїм змістом це положення певною мірою суперечить сутності поняття додаткового покарання, особливо в аспекті його соціального призначення.

На нашу думку, твердження про те, що покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю може застосовуватися і як основне, і як додаткове покарання, може бути правильним тільки щодо характеру покарань і не відповідає їх змістовній сутності.

Так, покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю відповідно до ч. 1 ст. 55 КК може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років, а як додаткове покарання воно призначається на строк від одного до трьох років. Отже, це законодавче визначення двох окремих видів покарань. Як видно, за своїм характером вони є тотожними. Критерієм їх розмежування є обсяг карального потенціалу, визначеного термінами покарань, а не характер правообмежень. Тому законодавець чітко визначає, що додатковим покаранням цього виду може бути не будь-яке позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, а тільки таке, яке призначається на строк від одного до трьох років. Також визначається і основне покарання цього виду, яке відповідно до ч. 1 ст. 55 призначається на строк від двох до п'яти років. Як видно, це різні покарання за каральним потенціалом. При цьому зі змісту ст. 55 КК випливає однозначний висновок про те, що покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком від одного до двох років застосовується тільки як додаткове і не може застосовуватись як основне покарання. Тоді як таке ж за змістом покарання, але визначене строком від трьох до п'яти років, застосовується як основне і не може застосовуватись як додаткове покарання. Вже це виключає можливість так категорично стверджувати, що покарання розглядуваного виду застосовується і як основне, і як додаткове покарання. І тільки строком від двох до трьох років позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю дійсно може застосовуватись і як основне, і як додаткове покарання. Очевидно, законодавець виходить із того, що позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком до двох років дійсно не має самостійного значення, а точніше, змістовно і функціонально не спроможне вирішувати завдання реалізації мети покарання, і саме тому визначає його як таке, що не може застосовуватись як основне покарання. Але тоді постає питання щодо доцільності застосування розглядуваного виду покарання в якості додаткового і в тих випадках, коли його строк становить три роки. Якщо законодавець дійшов висновку про можливість забезпечення досягнення мети покарання під час застосування карально-виправного потенціалу в зазначених межах, а тому передбачається можливість застосування такого покарання в якості основного, – тоді важко погодитися з тим, що вирішення цієї проблеми можна розглядати як додаток до кари чи превенції злочинів. На нашу думку, доцільно ввести обмеження додаткового покарання в зазначених строках, і у зв'язку із цим пропонується ч. 1 ст. 55 КК викласти в такій редакції: *«Позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю може бути призначено як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до двох років».*

3. Положення, закладені в поняття додаткового покарання, набувають реального значення, якщо на законодавчому рівні забезпечується їх фактична реалізація правилами призначення додаткових покарань. І перш за все, це має знайти своє відображення в позиції законодавця щодо переорієнтації соціального призначення додаткових покарань. Отже, самі правила мають обмежити можливість спеціального посилення кримінально-правової репресії шляхом застосування додаткових покарань. А точніше – створити умови виключення постановки такої мети.

Одним із напрямків реального забезпечення вирішення цієї задачі є вдосконалення правил призначення додаткових покарань у відповідності до вимог принципів їх призначення. При цьому слід керуватися принципом зосередження, відповідно до якого необхідно сфокусувати стратегію боротьби зі злочинністю на вирішенні ключових першочергових завдань. Принципів призначення покарань може бути безліч, оскільки саме поняття «принципів права» використовується в найрізноманітніших контекстах і значеннях. Тому спроба запровадити всі відомі принципи призначення покарання одночасно не забезпечує ефективності

Проблеми правоохоронної діяльності

правозастосовної діяльності. Доцільно визначити головні з них, які безпосередньо формують мотивацію на досягнення цілей покарання з урахуванням вимог сьогодення. Важливо врахувати і ту обставину, що в цій сфері необхідно забезпечити комплексне поєднання загально-правових і галузевих принципів. Їх поєднання може бути найбільш ефективним, якщо останні, тобто галузеві принципи, які мають прикладний характер, групуватимуться за певними об'єднуючими ознаками і в той самий час окремі їх групи охоплюються конкретними загальноправовими принципами. На нашу думку, для успішного вирішення задач нашого дослідження з вищезгаданих принципів доцільно виділити такі:

- 1) принцип верховенства права;
- 2) принцип гуманізму;
- 3) принцип справедливості.

Одним із найголовніших принципів правової держави є принцип верховенства права. Це базовий принцип, оскільки він визначає для правової держави «умови життєдіяльності всього соціального організму, тобто створення, існування і функціонування державних органів і громадських організацій, соціальних спільностей, ставлення до них, а також взаємовідносини окремих громадян» [1, с. 124]. Пояснюється це тим, що на сучасному етапі розвитку суспільства, враховуючи минуле нашої країни і сучасний стан у всіх сферах життєдіяльності України, верховенство права є найбільш універсальним і значущим соціальним регулятором. Із цього слідує, що забезпечення безумовного виконання положень і вимог принципу верховенства права є обов'язковою передумовою побудови правової держави, а значить, і фундаментальним завданням всього суспільства в умовах становлення незалежності України. Виходячи із цього, ст. 8 Конституції України визначає, що «в Україні визнається і діє принцип верховенства права». Конституція має найвищу юридичну силу.

Звертає на себе увагу та обставина, що верховенство права – це не єдиний конституційний принцип, але текстуального закріплення безпосередньо в нормах Конституції набув тільки він. При цьому слід врахувати і ту особливість, що Конституція затвердила принцип верховенства права, а не верховенства закону. У цьому виявляється новий підхід до оцінки співвідношення права і закону не тільки в теоретичному плані, а й у практиці їх застосування. Виходячи з того, що принцип верховенства права базується на ідеях природного права і враховуючи те, що Конституція України визначила людину найвищою соціальною цінністю, захист її життя, здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки є головним завданням кримінального права. Такий висновок підтверджується і тим, що в ч. 2 ст. 3 Конституції України категорично підкреслюється, що «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». Ці положення надзвичайно важливі для кримінального права, оскільки в такий спосіб Конституція визначила людину як основний об'єкт кримінально-правової охорони, що слід розглядати як складовий елемент конституційної стратегії на побудову правової держави. Звідси стрижневим напрямом боротьби зі злочинністю має бути боротьба за людину.

Наведені конституційні положення визначають, що весь процес застосування державою кримінальних покарань має бути орієнтованим як на захист суспільства від злочинних посягань, так і на збереження особи того, хто вчинив злочин, його вдосконалення і повернення в суспільство. Ось чому виправлення засуджених визнається головною метою покарання, і це повністю відповідає конституційним положенням. Тому реалізація конституційно визначених завдань кримінального законодавства забезпечується вказівкою головного закону нашої держави в ч. 2 ст. 8 на те, що «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй». Цим і забезпечується дієвість конституційних принципів, у тому числі і принципу верховенства права. Щодо вдосконалення правил призначення додаткових покарань з урахуванням

специфіки завдань нашого наукового дослідження, то висхідним є конституційне положення, сформульоване в ч. 1 ст. 61 Конституції, відповідно до якого «ніхто не може бути вдвічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне і те саме правопорушення».

Для забезпечення реалізації цього положення необхідно, перш за все, правила призначення додаткових покарань привести у відповідність до вимог принципу верховенства права.

За доктриною кримінального права України «злочинець зобов'язаний бути засудженим за вчинений злочин, ... у той самий час він має право на те, щоб до нього була застосована саме та стаття КК, яка забороняє вчинене ним діяння; щоб покарання було призначено йому в межах санкції даної статті, враховані відповідні положення Загальної і Особливої частин КК» [2]. Для реалізації цього права важливе значення має ст. 57 Конституції України, відповідно до якої «кожному гарантується право знати свої права і обов'язки».

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права й обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення в порядку, встановленому законом».

У даному разі йдеться про закон про кримінальну відповідальність, якій мав силу на момент вчинення певною особою злочину, оскільки саме він визначає злочинність і караність вчиненого нею діяння. Ураховуючи важливість цих положень для забезпечення гарантій захисту прав громадян України, Конституція визначила чіткий порядок прийняття законів України та їх оприлюднення для ознайомлення з їхнім змістом всіх громадян. Зокрема, ч. 5 ст. 94 Конституції передбачає, що «закон набирає чинності через десять днів із дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування».

Таким чином, громадяни мають можливість ознайомитись зі змістом законів про кримінальну відповідальність, які і визначають кримінально-правові заборони та міри кримінального покарання, що призначається за їх вчинення.

Це важливо у зв'язку з тим, що відповідно до ч. 2 ст. 65 КК «особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів». Крім того, суд може призначити більш м'яке покарання, ніж передбачене законом, більш суворе остаточне покарання за сукупністю злочинів чи сукупністю вироків, мотивувати необхідно також застосування пом'якшуючих чи обтяжуючих обставин тощо. Необхідність мотивування конкретної міри покарання зумовлюється і тим, що санкції КК України передбачають тільки відносно визначені або альтернативні покарання.

Отже, у вирокі суду поєднується дія галузевих принципів визначеності покарання у судовому вирокі та обґрунтованості покарання і обов'язковості його мотивування, що дає можливість засудженому отримати досить адекватну інформацію про каральну мотивацію держави в даному випадку. Проте це не повною мірою відповідає потребам засуджених, а в окремих випадках вони не мають можливості за наявною інформацією оцінити законність призначення кримінальних покарань, особливо у випадках призначення додаткових покарань.

Як бачимо, додаткові покарання тут є обов'язковим, їх призначення значно посилює каральний потенціал основного покарання у вигляді позбавлення волі строком на п'ятнадцять років. У даній ситуації явно виражене прагнення законодавця кардинально посилити кримінально-правову репресію, оскільки відбування засудженим покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади через п'ятнадцять років після його призначення не може мати ніякої спрямованості на досягнення позитивної мети.

З іншого боку, за доктриною кримінального права України виконання покарання має розпочинатись із дня вступу вироку у законну силу. У наведеному прикладі воно виконується через п'ятнадцять років, тобто після того, коли сплинули строки давності. У даному випадку посилення на те, що основне і додаткові покарання призначені одним вирокі, а виконання

цього вироку здійснюється з моменту вступу його в законну силу, не є обґрунтуванням законності його виконання щодо додаткового покарання. Конструкція розглядуваної норми не забезпечує концептуальну єдність змісту основного і додаткового покарань, додаткові покарання застосовуються тільки з метою посилення кримінально-правової репресії і чітко відображають їх соціальне призначення як другого покарання винного за один і той самий злочин. Тим більше, що і законодавець у ч. 3 ст. 55 КК підкреслює, що «призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк – встановлено вироком суду, що набрав законної сили».

Отже, за відсутності забезпечення концептуальної єдності змісту основного і додаткового покарання таке поширення карального потенціалу додаткового покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю само по собі свідчить про те, що воно виконується декілька разів, що знаходить своє відображення у строках його фактичного виконання. Тому застосування додаткових покарань за такими правилами суперечить вимогам ст. 61 Конституції України.

Ця ситуація значно ускладнюється положенням, передбаченим ч. 2 ст. 55 КК України, яка визначає, що «позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті Особливої частини цього кодексу, за умови, що з урахуванням характеру злочину, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю».

Тут ускладнення проявляється у двох аспектах. По-перше, зі змісту розрадуваної норми випливає, що дане додаткове покарання призначається не за злочин як такий, а у зв'язку з тим, що злочин був вчинений «за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю». Така побудова підстави застосування додаткового покарання певною мірою руйнує саму концепцію призначення покарання і характеризує його не як покарання, а як засіб безпеки. Правильність такого висновку підтверджується і такими словами наведеної норми: «Суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю». Тобто передумовою застосування додаткового покарання за цією нормою є не потреба покарати винного, а визнання неможливості збереження за винним відповідного права, чим виключається доступ цієї особи до посад чи діяльності, які використовувалися нею для злочинної діяльності.

Отже, в цьому положенні йдеться про формування зовсім іншої підстави застосування державного примусу, що кардинально змінює характер і соціальне призначення таких заходів примусу. Фактично це знаходиться поза межами предмета регулювання кримінального права і тому потребує певних уточнень.

По-друге, за досліджуваною нормою суду надається право застосувати покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю й у тих випадках, коли воно не передбачене в санкції статті Особливої частини КК, за якою особа притягується до кримінальної відповідальності. Така вказівка суперечить вимогам принципу визначеності покарання. Щоправда, доктрина кримінального права акцентує увагу на визначеності покарання у судовому вироку. Проте визначеність виду і строку чи розміру покарання має забезпечуватись перш за все законом про кримінальну відповідальність. Ця вимога впливає із ч. 2 ст. 1 КК, де сказано, що для здійснення свого завдання «кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили». Зрозуміло, що йдеться не про загальне поняття злочину і систему пока-

Проблеми правоохоронної діяльності

рань, затверджену ст. ст. 51-52 КК. Законодавець вимагає чіткого визначення видів злочинів у конкретних статтях Особливої частини КК і конкретних покарань, які можуть призначатися за вчинення тих чи інших злочинів. Тільки так можна забезпечити ефективну практику правозастосування, що і є передумовою вирішення завдань КК.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Наведені положення відображають непослідовність каральної політики держави, що знаходить своє відображення в їх суперечності вимогам Конституції України. Зрештою це значно зменшує правові гарантії захисту прав людини, оскільки надає суду право на застосування додаткових покарань у випадках, коли вони не передбачені статтею КК, за якою винна особа притягується до кримінальної відповідальності. Розкривається широкий простір для судового свавілля. З іншого боку, відсутність чіткого законодавчого визначення меж застосування кримінально-правової репресії за конкретні правопорушення унеможливорює належну реалізацію права громадян на вимогу призначення адекватного покарання.

Список використаних джерел:

1. Колодій А.М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25-26. С. 131.